

Trečiųjų šalių piliečių imigracijos į Lietuvą tendencijos (2004–2008)

Karolis Žibas

SOCIALINIŲ TYRIMŲ INSTITUTO ETNINIŲ TYRIMŲ CENTRAS

Santrauka. Straipsnyje pateikiama išsami duomenų analizė apie Lietuvoje gyvenančius ir į šalį atvykstančius trečiųjų šalių piliečius po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą (2004–2008). Ši informacija yra būtina siekiant tirti imigracijos ir integracijos politikos priemones, todėl duomenys pateikiami bendrame imigracijos į Lietuvą kontekste. Siekiant palyginimo ir bendro imigracijos konteksto suvokimo, straipsnyje aptariami skirtingų kategorijų imigrantai. Pirmoje straipsnio dalyje pristatomos bendros imigracijos tendencijos ir smulkiai aptariami naujausi duomenys apie trečiųjų šalių piliečius, gyvenančius Lietuvos savivaldybėse. Daug dėmesio skiriama trečiųjų šalių piliečių socialinėms ir demografinėms charakteristikoms (lyčiai, pilietybei, atvykimo pagrindui, profesijai, amžiaus grupei, kt.). Antroje straipsnio dalyje tiriamas darbo imigracijos reiškinys (o kartu ir darbo imigrantų socialinės ir demografinės charakteristikos) kaip esminis imigracijos į Lietuvą aspektas. Straipsnis baigiamas apibendrinamaisiais teiginiais apie Lietuvoje vyraujančias trečiųjų šalių piliečių imigracijos tendencijas ir struktūrą.

Pagrindiniai žodžiai: TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIAI, DARBO IMIGRACIJA, IMIGRANTAI, ŠEIMOS SUSIJUNGIMAS, LEIDIMAI GYVENTI.

Įžanga

Siekiant tyrinėti imigracijos reiškinį, šalyje gyvenančių migrantų bendruomenių integracijos modelius, analizuoti migracijos ir integracijos politikos kūrimo ir įgyvendinimo procesus, statistiniai tarptautinės migracijos duomenys tampa reikšminga analizės sudedamąja dalimi. Kadangi šiuolaikiniai migracijos procesai yra daugialypiai, jų analizė reikalauja aiškaus situacijos suvokimo – nuo valstybės vykdomos politikos, visuomenės nuostatų, žiniasklaidos „atsako“ iki bendros imigracijos struktūros sampratos.

Informacijos apie imigraciją į Lietuvą per pirmąjį nepriklausomybės dešimtmetį nėra daug¹. Po nepriklausomybės atgavimo Lietuva netapo ekonominės

¹ Statistinius duomenis renka ir publikuoja valstybinės institucijos (Statistikos departamentas, Migracijos departamentas, Gyventojų registro tarnyba, kt.). Straipsnyje analizuojami viešai prieinami Statistikos departamento ir Migracijos departamento duomenys. Lietuvos

Lietuvos imigracijos politika ir trečiųjų šalių piliečių integracijos prielaidos

Karolis Žibas

SOCIALINIŲ TYRIMŲ INSTITUTO ETNINIŲ TYRIMŲ CENTRAS

Vija Platačiūtė

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Saustrauka. Pasitelkiant valstybės strategijų, nacionalinių programų ir kitų dokumentų, reglamentuojančių imigracijos ir integracijos procesus Lietuvoje analizę, straipsnyje aptariami Lietuvos imigracijos ir integracijos politikos prioritetai. Analizei naudojami teoriniai migracijos politikos formavimo modeliai (Brettell ir Hollifield (2000), Castles (2004a), Mármora (1999), remiantis jais aptariami imigracijos tipai, Lietuvoje gyvenančių imigrantų kategorijos. Analizė atskleidžia, kad iki 2007 m. Lietuvoje vykdyta *ad hoc* migracijos politika, kuri ilgalaikiais tikslais paremtos politikos bruožų įgavo tik priėmus „Ekonominės migracijos reguliavimo strategiją“ (2007 m. balandžio 25 d.). Šiuo metu Lietuvos vykdomą imigracijos politiką galima apibrėžti kaip selektyvią, kuri prioritetą teikia imigracijai iš Baltarusijos, Moldovos, Ukrainos ir Pietų Kaukazo. Integracijos politikos tikslinė grupė išlieka išimtinai tik Lietuvoje prieglobstį gavę užsieniečiai, tuo tarpu trečiųjų šalių piliečių integracijai skiriama mažiau dėmesio.

Pagrindiniai žodžiai: TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIAI, IMIGRACIJOS PROCESAI, IMIGRACIJOS POLITIKA, MIGRANTŲ INTEGRACIJOS PRIEMONĖS, PRIORITETAU.

Įžanga

Atkūrus Nepriklausomybę Lietuva nevykdė nuoseklios imigracijos politikos. Dideli emigracijos mastai, aukštas nedarbo lygis ir bendros tarptautinės migracijos tendencijos lėmė tai, jog Lietuva netapo migrantų tikslo šalimi, o imigracijos ir migrantų integracijos procesai – prioritetine politikos dalimi. Situacija pradėjo keistis išibėgėjus ES integracijos procesams, kurie 2004 m. (ES plėtra) ir 2007 m. (ES ir Šengeno erdvės plėtra) pakoregavo ES išorės sienas, o kartu ir tarptautinės migracijos kryptis, Lietuvos vaidmenį „naujajame migracijos amžiuje“.

Lietuva dėl savo geografinės padėties tarptautinės migracijos procesuose vaidino svarbų vaidmenį kaip tranzito ir ekonominius migrantus „siunčianti“ šalis, o 2004 m. Lietuvai įstojus į ES pradėjo ryškėti naujos tendencijos: dėl didelių emigracijos mastų, demografinių pokyčių ir augančios ekonomikos jautėsi vis didesnis darbo jėgos trūkumas, o narystė ES ir Šengeno erdvės plėtra padidino migrantų tranzito per Lietuvos teritoriją galimybes; sykiu Lietuva tapo pa-

- Martin, P., Manolo, A., Christiane, K. (2006) *Managing Labor Migration in the Twenty-first Century*. New Haven: Yale University Press.
- Nekorjak, M. (2006) Klientų sistema ir ukrainiečių darbuotojų migracija į Čekiją (The client system and the Ukrainian labour migration to the Czech Republic). In: *Sociální studia*, 2006, 1, P. 89–109. Brno: Fakulta sociálních studií.
- Niessen, J., Huddleston T., Citron, L. (2007) Migration Integration Policy Index. *British Council and Migration Policy Group: Brussels*.
- Požížková, H. (2008) Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace (Analysis of foreigners' employment on the labour market and conditions for their economic integration). Prague: VŠPSV.
- Rákoczyová, M., Trbola, R. (2008) *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I. (Local integration strategies for foreigners in the Czech Republic)*, Prague: VŠPSV.
- Rákoczyová, M., Trbola, R., Vyhřídál J., Kofron, P. (2006) Zaměstnavatelé zahraničních pracovníků v České republice a jejich role v procesu sociální integrace (The employers of foreign workers and their role in the integration process). Prague: VŠPSV.
- Vidlák, M. (a) Jak si vyrobit nepřítel (How to create enemies to ourselves). In: *Lidové Noviny*. (5.12.2008).
- Vidlák, M. (b) Jak se u nás vyrábějí otroci (How slaves are made in our country). In: *Lidové Noviny*. 31.10.2008.
- Weinar, A. (2006) *Europeizacja polskiej polityki wobec cudzoziemców 1990–2003*. Wydawnictwo Naukowe Scholár: Warsaw.
- Westin, C. (2000) *Settlement and Integration Policies towards Immigrants and Their Descendants in Sweden*. International Migration papers 34. Geneva: International Labour Office.

MIGRACIJOS IR INTEGRACIJOS POLITIKOS STEBĖJIMO SISTEMOS KŪRIMAS: ČEKIJOS, LENKIJOS IR ŠVEDIJOS ATVEJAI

Jakob Hurrle

MULTICULTURAL CENTRE PRAGUE, ČEKIJA

Saŕtrauka. Straipsnis, parengtas kaip projekto „Lietuvoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai“ dalis, analizuoja atrinktus Čekijos ir Lenkijos migrantų integracijos aspektus. Šios dvi šalys Centrinės ir Rytų Europos regione pritraukia daugiausiai imigrantų. Čekijos ir Lenkijos integracijos politika yra lyginama su Švedijos, turinčios ilgametę imigracijos patirtį ir įgyvendinančios vieną geriausiai vertinimų integracijos politikų Europoje. Trumpai pristacius pagrindinius migracijos ir integracijos procesų aspektus, Čekijos ir Lenkijos integracijos politikos yra analizuojamos platesniame kontekste, siekiant įvertinti, ar šios šalys pasinaudojo galimybe pasimokyti iš kitų valstybių, įgyvendinančių ilgalaikes integracijos programas, patirčių. Straipsnyje taip pat pristatomos metodologinės problemos, su kuriomis susidūrė šalys (Čekija, Lenkija, Švedija), norėdamos sukurti migracijos ir integracijos politikos vertinimo rodiklius ir siekdamas surinkti statistinius duomenis apie migrantus, bei aptariami pasirinkti šių problemų sprendimo būdai. Straipsnyje pristatoma lyginamoji analizė pateikia naudingos medžiagos politikos priemonių formavimo diskusijoms šalyse, kuriose dar tik kuriama migracijos ir integracijos politika, tarp jų ir Lietuvoje.

Pagrindiniai žodžiai: MIGRACIJOS POLITIKA, INTEGRACIJOS POLITIKA, MIGRANTAI.

Migrantų gyvenimas Lietuvoje: visuomenės nuostatos ir migrantų patirtys

Vida Beresnevičiūtė, Tadas Leončikas, Karolis Žibas

SOCIALINIŲ TYRIMŲ INSTITUTO ETNINIŲ TYRIMŲ CENTRAS

Saŕtrauka. SocialiniŲ tyrimŲ instituto EtniniŲ tyrimŲ centras, įgyvendindamas projektą „Lietuvoje gyvenančių trečiųjų űaliŲ piliečių integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai“, atliko studiją, kuria siekiama atskleisti ne ES piliečių gyvenimo Lietuvoje patirtis, nuostatas. Studiją sudarė űie tyrimai: visuomenės nuomonės apklausa apie gyventojŲ nuostatas Lietuvoje gyvenančių ne ES piliečių atžvilgiu ir Lietuvoje gyvenančių ne ES piliečių apklausa. Pristatoma atlikta 480 Lietuvoje gyvenančių, dirbančių ir studijuojančių ne ES piliečių apklausa atskleidė űios tikslinės imigrantŲ grupės demografinį profilį, gyvenimo ir darbo Lietuvoje űalygas, naudojimąsi űvietimo, socialinėmis paslaugomis, socialiniŲ ryűiŲ tinklą, įvardijo poreikius ir lűkesčius. TyrimŲ rezultatai leidžia daryti prielaidas apie ne ES piliečių integracijos problematiką, galimus išűikius socialinei integracijos politikai, pateikia ateities tyrimŲ gaires.

TyrimŲ apie ne ES piliečius Lietuvoje apraűymas

TyrimŲ tikslai ir uždaviniai

Įgyvendinant projektą „Lietuvoje gyvenančių trečiųjų űaliŲ piliečių integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai“ atlikta išsami Lietuvoje gyvenančių ir dirbančių ne ES piliečių situacijos studija, kuria siekta analizuoti Lietuvoje gyvenančių ir dirbančių ne ES piliečių adaptacijos ir integracijos į Lietuvos visuomenės gyvenimą veiksnius. űiems tikslams pasiekti reikėjo išsiaiűkinti Lietuvoje gyvenančių ir dirbančių ne ES piliečių socialines ir demografines charakteristikas, dalyvavimą darbo rinkoje (darbo patirtis, kvalifikacija, darbo paieűka, darbo űalygos ir kt.), įvertinti Lietuvoje gyvenančių ir dirbančių ES űaliŲ piliečių vaikŲ mokymosi galimybes, analizuoti Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuojančių ne ES piliečių patirtį, įvertinti űiŲ piliečių poreikius, naudojimąsi socialinės paramos priemonėmis ir socialinėmis paslaugomis. Tyrimo rezultatai leidžia pateikti Lietuvoje gyvenančių ne ES piliečių profilį, prielaidas apie integracijos galimybes ir socialinės paramos kanalus, suformuluoti rekomendacijas dėl užsieniečių integracijos į Lietuvos visuomenę plėtros.